7. 7. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Uzavírání Dohody o narovnání z hlediska povinnosti členů představenstva akciové společnosti jednat s péčí řádného hospodáře

Uzavření dohody o narovnání je jedním z možných způsobů řešení sporů nebo potencionálních sporů v obchodní praxi. Každá dohoda o narovnání musí být vždy revidována, mimo jiné, i v kontextu povinnosti členů představenstva akciové společnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

ACHOUR & HAJEK

Dohodu o narovnání (dále jen "**Dohoda o narovnání**") je nezbytné posuzovat ze všech úhlů pohledu, a to nejen čistě z pohledu narovnávaného sporu nebo sporných otázek. Při analýze jednání členů představenstva při uzavírání Dohody o narovnání je nezbytné aplikovat zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen "**ObchZ**"); zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen "**NOZ**"); zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění (dále jen "**ZOK**"); a zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v platném znění (dále jen "**ZVZ**").

Obecně k narovnání

Narovnání je dohoda účastníků závazkového právního vztahu, kterou účastníci odstraňují spornost nebo pochybnost vzájemných práv a povinností tím, že je ruší a nahrazují je novými právy a povinnostmi. Dosavadní závazek tak zaniká a je nahrazen závazkem novým, který vyplývá z narovnání. Narovnáním lze mezi účastníky upravit jakákoliv sporná práva, kterými mohou disponovat.

Sporností práv se nemíní soudní spory, nýbrž rozdílný názor účastníků na otázku existence, platnosti závazku, jeho kauzy či obsahu (co, popř. v jakém rozsahu, má být plněno, kdy apod.) Stačí, že jedné ze stran se určité právo, které je součástí jejich vzájemného právního vztahu, jeví sporným bez ohledu na to, zda spor objektivně existuje. Může jít o pochybnost subjektivní povahy, jejíž příčinou může být i omyl. Pochybnosti se mohou týkat otázek skutkových i právních. Podmínkou platnosti narovnání přitom není existence původního (narovnávaného) právního vztahu mezi účastníky dohody.

Účelem institutu narovnání přitom není zjistit, jak se věci ve skutečnosti mají, ale předejít dalším nesrovnalostem nebo sporům tím, že původní závazek, v němž se sporné právo vyskytlo, se zruší a nahradí se závazkem novým. Právě takový stav je s ohledem na shora uvedené okolnosti případu nutné navodit, což by mělo být předmětem Dohody o narovnání (pokud dojde k jejímu uzavření).

Dohoda o narovnání by měla obsahovat takovou úpravu práv a povinností smluvních stran, aby nedošlo ke zhoršení právního postavení akciové společnosti oproti tomu, jak by (za předpokladu nejhoršího možného scénáře pro akciovou společnost) mohl být spor soudem rozhodnut. Obsah Dohody o narovnání by měl (alespoň přibližným způsobem) odpovídat skutečné právní situaci, tedy objektivnímu právnímu postavení smluvních stran ve sporu a objektivně předpokládanému **výsledku** sporu. Uzavřením Dohody o narovnání by přitom akciová společnost mohla získat i určité další ústupky z pozice druhé smluvní strany.[1]

Obsah Dohody o narovnání by se tak měl v zásadě shodovat s realistickým předpokladem ukončení sporu ze strany soudu, popřípadě určitým ústupkům ze strany druhé smluvní strany. Jinými slovy, Dohoda o narovnání by měla být mezi smluvními stranami dostatečně vyvážená a odpovídat (alespoň přibližným způsobem) objektivnímu právnímu stavu, popřípadě (v konečném důsledku) oproti takovémuto objektivnímu právnímu stavu naopak i do jisté míry zvýhodňovat.

Obecně k péči řádného hospodáře

Uzavření či neuzavření Dohody o narovnání je nezbytné zvažovat z různých úhlů pohledu, a to vždy zejména při zachování povinnosti členů představenstva jednat (v rámci rozhodování o uzavření Dohody o narovnání) s péčí řádného hospodáře. Obecně platí, že kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou a s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Člen statutárního orgánu určité společnosti je proto povinen jednat (i) s nezbytnou loajalitou; (ii) s potřebnými znalostmi; a (iii) s pečlivostí. Takovýmto způsobem je tedy povinen jednat také statutární orgán při (případném) uzavírání Dohody o narovnání, jakož i při jiném postupu v rámci vedení Sporu.

Péče řádného hospodáře se projevuje na dvou úrovních. V té první řádný hospodář plní veškeré povinnosti, které na něj klade právní řád, stanovy, smlouva o výkonu funkce apod. V té druhé potom plní tyto povinnosti v určité kvalitě (tj. v takové kvalitě, v jaké by je plnil řádný hospodář). Pokud tedy chce člen představenstva jednat s péčí řádného hospodáře, tak musí nejen plnit veškeré povinnosti na něj kladené, ale zároveň je musí plnit i v určité kvalitě.

Řádný hospodář v obchodní společnosti (a tudíž i člen představenstva) je odborníkem na správu a řízení společností, nemusí mít odborné znalosti ve všech oblastech, v rámci kterých činí rozhodnutí. Měl by vždy mít alespoň znalosti základní, aby byl schopen rozpoznat, že danou otázku není schopen bez odborné pomoci kvalifikovaně rozhodnout - a následně odbornou pomoc vyhledat.[2] Pokud tedy např. zvažuje, zda v konkrétním případě vymáhat škodu či nikoliv a přitom není odborníkem na právo, tak je povinen nechat u osoby s potřebnými znalostmi a zkušenostmi posoudit, jaké jsou reálné šance na úspěch a podle toho se rozhodnout. Pokud se následně tento odborník dopustí pochybení ve své analýze, v důsledku čehož vznikne společnosti škoda, člen představenstva za takovou škodu odpovídat nebude, neboť udělal vše, co se po něm dalo spravedlivě požadovat.

Povinností členů představenstva je "zabezpečit" obchodní vedení. Z toho vyplývá, že ne všechny činnosti musí členové představenstva vykonávat osobně, ale mohou je delegovat i na třetí osoby. Problém ovšem nastává v případě, kdy třetí osoba pochybí a v důsledku toho vznikne společnosti škoda. Lze náhradu této škody požadovat po členech představenstva, kteří činnost delegovali? Tuto otázku musela řešit judikatura, která stanovila určitá pravidla delegace, při jejichž splnění se členové představenstva odpovědnosti zprostí. V prvé řadě musí třetí osobu **řádně vybrat**, tj. musí zvolit takovou osobu, která má pro danou činnost potřebné vzdělání či zkušenosti. Následně musí **vytvořit podmínky** pro to, aby tato osoba mohla svou činnost řádně provádět a poskytnout jí k tomu potřebnou součinnost (např. sdělit jí potřebné informace, poskytnout nezbytné dokumenty apod.). V průběhu provádění činnosti musí takovou osobu konečně také **kontrolovat**, tj. sledovat, zda činnost vykonává a jakým způsobem. Pokud budou tyto předpoklady naplněny, členové představenstva

nemohou nést za pochybení třetích osob odpovědnost. V praxi se tato pravidla projevují např. tak, že členové představenstva nejsou odpovědní za škodu, která vznikla v důsledku neplatnosti smlouvy, kterou připravila externí advokátní kancelář, pokud jí poskytli veškerou nutnou součinnost a informace.

Představenstvo je při rozhodování o uzavření či neuzavření určité smlouvy (včetně Dohody o narovnání) chráněno tzv. pravidlem podnikatelského rozhodování (pravidlo podnikatelského úsudku) (*business judgment rule*). Toto pravidlo vychází ze skutečnosti, že podnikání je ze své povahy činnost, která s sebou nese riziko neúspěchu. Jedná se přitom o riziko, které ani při sebelepším výkonu funkce nelze úplně odstranit, neboť to, zda bude určitá investice úspěšná, závisí na mnoha okolnostech, které zpravidla nejsou pod kontrolou podnikatele. Podstupování rizika je přitom žádoucí, protože obecně platí, že právě riziková rozhodnutí jsou ta, která přináší společnostem nejvyšší zisky. Dosahování zisku je přitom účelem založení a existence obchodních společností. Odpovědnost za výkon funkce člena představenstva se váže k průběhu činnosti, nikoli primárně k výsledku této činnosti.

Pokud vznikne z uzavřeného obchodu (nebo rozhodnutí) ztráta či škoda, neznamená to samo o sobě automaticky, že člen představenstva bude za tuto ztrátu či škodu odpovědný. Člen představenstva odpovídá pouze v případě, pokud by nejednal s péčí řádného hospodáře. Jestliže jednal s péčí řádného hospodáře a společnosti přesto vznikla škoda, nebude za takové jednání odpovědný.

Rozhodování se pro uzavření či neuzavření konkrétní smlouvy je vždy rozhodováním v reálném čase, a to pouze na základě reálně získatelných informací. Každá smlouva a každý obchod v sobě představují potenciální riziko. Při posuzování jednotlivých obchodních případů je nemožné nebrat v úvahu, že v podstatě při jakékoli podnikatelské činnosti je každý obchod do určité míry smlouvou odvážnou, neboť je zde vždy přítomen prvek podnikatelského rizika.

Platí zásada, že v podnikatelských aktivitách lze požadovat jen takovou míru opatrnosti, která počítá s normálními poměry, a nikoli mimořádnými těžko předvídatelnými okolnostmi.[3] Koncepce přípustného rizika byla v minulosti uznávána i naukou trestního práva za jednu z okolností vylučujících protiprávnost.[4]

Vzhledem k tomu, že činění rizikových rozhodnutí (rizikových z hlediska návratnosti investice) může být pro společnost prospěšné, zahraniční právní řády motivují vrcholové manažery, aby se nebáli taková rozhodnutí činit. Jinými slovy, pokud manažeři dodrží zákonem stanovený postup a investice nebude přesto úspěšná, právo jim poskytne ochranu před nároky společnosti. V zahraničí se také někdy hovoří o doktríně "bezpečného přístavu".

Podle zahraničních úprav[5] jsou manažeři pod ochranou pravidla podnikatelského rozhodování při dodržení určitého postupu při přijímání rozhodnutí, zpravidla musí tedy rozhodovat informovaně a v dobré víře, že jednají v zájmu společnosti. Soud pak následně pouze zkoumá, zda byly tyto předpoklady naplněny či nikoliv, tj. zkoumá samotný **proces** přijetí rozhodnutí, nikoliv jeho **obsah**. To vychází z předpokladu, že soud je odborníkem na právo a nikoliv na ekonomické rozhodování. Přezkum z obsahového hlediska by byl nad rámec možností soudu, a to nehledě na skutečnost, že zpětné posuzování investic (se znalostí toho, jak dopadly) je zpravidla ne příliš objektivní. Výjimku tvoří případy, kdy rozhodnutí je zjevným excesem, tj. rozhodnutím, které naprosto vybočuje z toho, jak šlo v dané chvíli rozhodnout – v takovém případě by soudy nejspíš přezkoumaly i obsahovou stránku rozhodnutí. Nicméně obecně lze shrnout, že podle zahraničních úprav **vrcholoví manažeři odpovídají pouze za řádný proces přijetí rozhodnutí, nikoliv za jeho výsledek**.

Předchozí česká právní úprava pravidlo podnikatelského rozhodování neobsahovala. ZOK v tomto ohledu přináší změnu, když podle ustanovení § 51 odst. 1 ZOK platí, že "*pečlivě a s potřebnými*

znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou."

Je nezbytné zdůraznit, že pravidlo podnikatelského rozhodování je ochranným štítem pouze pro podnikatelská rozhodnutí, tedy taková rozhodnutí, která s sebou nesou riziko (např. zda investovat či nikoliv). Pro jiné jednání členů představenstva pravidlo podnikatelského rozhodování neplatí. Stejně tak z povahy věci platí pravidlo podnikatelského rozhodování pouze pro obchodní společnosti a družstva (nikoliv např. spolky).

Jak bylo uvedeno výše, podle NOZ s péčí řádného hospodáře jedná ten, kdo jedná pečlivě a s potřebnými znalostmi. ZOK potom stanoví, jak se toto pravidlo má vykládat pro potřeby obchodních společností a družstev. Zjednodušeně řečeno, člen představenstva bude muset prokázat, že si obstaral dostatečné informace, vyhodnotil je a na jejich základě se rozhodl, a to v upřímném přesvědčení, že jedná s dostatečnou znalostí věci a v zájmu společnosti. Pokud se mu toto podaří prokázat, bude jednat loajálně, pečlivě a s potřebnými znalostmi, tedy s péčí řádného hospodáře.

Povinnost péče řádného hospodáře při uzavření Dohody o narovnání

Při uplatňování či neuplatňování určitých nároků u soudu je třeba, aby příslušné osoby posoudily mimo jiné i eventuální úspěšnost postupu v daném sporu, který může být závislý například na možnosti prokázat vznik, výši či trvání uplatňovaných pohledávek a také reálnost jejich (alespoň částečného) vymožení.[6]

Za jistých okolností tedy může být v rozporu s náležitou péčí (péčí řádného hospodáře) i vedení určitého soudního řízení a vynakládání souvisejících nákladů, když se zdá úspěšnost takového jednání společnosti jako příliš nízká. Jinými slovy to, zda budou určité nároky společností vymáhány, je věcí úvahy v rámci obchodního vedení, která musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.[7]

V souladu s péčí řádného hospodáře tedy může být (a zpravidla je) narovnání určitého sporu, v němž je úspěch obchodní společnosti nejistý.

Přestože nelze najisto předjímat konečné rozhodnutí soudu v rámci sporu, je možné (s ohledem na konstantní judikaturu a rozhodovací praxi soudů České republiky) konstatovat, že narovnání sporu lze považovat jako jednání odpovídající péči řádného hospodáře, a to za předpokladu, že obsah Dohody o narovnání bude reflektovat připomínky uvedené v tomto Stanovisku.

Otázka, zda uzavřít či neuzavřít Dohodu o narovnání a v jakém znění, přitom není závislá na skutečném (konečném) rozhodnutí soudu ve sporu, ale pouze na předpokládaném výsledku (odhadu konečného rozhodnutí) soudu, které je třeba ze strany orgánů akciové společnosti (zejména představenstva) předjímat s ohledem na potřebnou znalost jednotlivých okolností sporu (včetně právních otázek).

Smírné ukončení sporu (samo o sobě) neznamená porušení péče řádného hospodáře. Je nezbytné si uvědomit, že **po konečném uzavření Dohody o narovnání již nebude v zásadě možné zjistit, jakým způsobem by soud spor rozhodnul**, jelikož ten bude již ukončen. Naopak v případě negativního výsledku sporu v rámci rozhodčího řízení vedeného před soudem lze vždy zpochybnit rozhodnutí orgánů akciové společnosti pokračovat v řízení namísto uzavření Dohody o narovnání, která by byla jinak pro akciovou společnost výhodnější. Pokud by však event. rozhodnutí pokračovat ve sporu bylo podloženo konkrétními právními závěry (ze kterých lze přesvědčivě usuzovat na úspěch ve sporu), pak rozhodnutí pokračovat ve sporu a neuzavřít Dohodu o narovnání je zcela legitimní.

Výslovně upozorňujeme, že řešení sporů narovnáním je standardním obchodním a právním řešením, ke kterému dochází běžně jak v České republice, tak v zahraničí. Uvést lze například dohodu o narovnání uzavřenou v nedávné době mezi Ředitelstvím silnic a dálnic České republiky a společností Kapsch, kterou byl vyřešen spor o pokrytí provozních služeb přespočetných palubních jednotek v tuzemském mýtném systému,[8] popřípadě dohodu o narovnání uzavřenou mezi společnostmi Apple a Motorola Mobility (spadající pod společnost Google) ve vztahu ke sporům týkajících se patentů na tzv. chytré telefony (Smart Phones). Nejde o mimořádný či nestandardní postup, naopak - narovnání je u komplikovaných případů zpravidla vždy lepším řešením, než nejistý výsledek soudního či rozhodčího řízení.

Obsah Dohody o narovnání by měl být pro akciovou společnost pokud možno co nejvýhodnější (v rámci možného) a nestavět akciovou společnost do horší právní a ekonomické pozice, než která by vznikla akciové společnosti v případě, že by spor byl rozhodnut soudem v celém (nebo v převážném) rozsahu v neprospěch akciové společnosti.

ZVZ

V rámci posuzování platnosti jakéhokoli návrhu Dohody o narovnání je nezbytné provést revizi návrhu i z pohledu ZVZ. Je nezbytné konstatovat, že ZVZ obecně postup uzavírání Dohody o narovnání nevylučuje. Je však s ohledem na současnou právní úpravu nutné vždy zohledňovat obsah Dohody o narovnání v kontextu ustanovení § 82 odst. 7 ZVZ, který upravuje tzv. "podstatné změny smlouvy". Za podstatnou se považuje taková změna, která by podle ustanovení § 82 odst. 7 ZVZ:

(a) rozšířila předmět veřejné zakázky;
(b) za použití v původním zadávacím řízení umožnila účast jiných dodavatelů;
(c) za použití v původním zadávacím řízení mohla ovlivnit výběr nejvhodnější nabídky; nebo
(d) měnila ekonomickou rovnováhu smlouvy ve prospěch vybraného uchazeče.

Na základě shora uvedeného lze konstatovat, že změny smluv je možné rozdělit na změny *podstatné* a *nepodstatné*.

Bez zahájení nového zadávacího řízení je možné připustit pouze změny nepodstatné.

Za nepřípustné změny je možné považovat takové změny, které narušují hospodářskou soutěž a omezují konkurenci ve vztahu ke konkrétní veřejné zakázce. Případ změny v předmětu či obsahu smlouvy lze rozlišit jednak na rozšíření předmětu smlouvy a další změny. Nelze tedy uzavřít dodatek ke smlouvě, kterým bude smlouva změněna takovým způsobem, že dojde k navýšení ceny, prodloužení smlouvy či změny hospodářské rovnováhy ve prospěch dodavatele. V takových případech je nezbytné zahájit nové zadávací řízení.

JUDr. Gabriel Achour,
partner

Mgr. Martin Pelikán,
Associate

Achour & Hájek s.r.o.

Kaunický palác
Panská 7
110 00 Praha 1

Tel.: +420 270 006 111
Fax: +420 270 006 122
e-mail: office@achourhajek.com

---

[1] Upozorňujeme, že např. rozhodování sporů v rozhodčím řízení nebývá vedeno vždy stejnými úvahami, jako je tomu v případech rozhodovaných před obecnými soudy České republiky. Ustanovení ObchZ o závazkových vztazích, jež se týkají uplatnění práva u soudu, soudního řízení nebo soudního rozhodnutí se mají použít pro uplatnění práva v rámci rozhodčího řízení nebo pro rozhodčí nález přiměřeně (§ 760 ObchZ). Teoreticky přichází (pokud s tím účastníci sporu souhlasí) v úvahu i rozhodování sporu podle tzv. zásad spravedlnosti (§ 9 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu). Rozhodci obecně spíše směřují k rozhodování, které je méně formalistické a které více odpovídá obchodním zvyklostem. Lze proto obecně jen velice obtížně předvídat výsledek rozhodčího řízení.
[2] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.
[3] Tento závěr dovodila již předválečná judikatura, viz tr. roz. Vážného sbírky č. 4554 z r. 1932.
[4] Viz například Šámal, P. in Šámal, P., Púry, F., Rizmann, S. Trestní zákon. Komentář. Praha: C. H.Beck, 1999, s. 16.
[5] Např. v Anglii, USA nebo Austrálii.
[6] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.
[7] Tamtéž.
[8] Informace dostupná na www, k dispozici >>> zde.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Civilněprávní prostředky ochrany při koupi falzifikátu
- Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů
- Konec zákonné koncentrace řízení? Návrh Nejvyššího soudu před Ústavním soudem
- Soudní poplatky v řízení o rozvodu manželství a úpravy poměrů k nezletilému dítěti po tzv. rozvodové novele

- Imise ve stavebním řízení aneb kde končí veřejný zájem a začíná soukromé právo?
- Užívání prostoru nad pozemkem třetí osobou
- Přístup k nemovitosti přes pozemek třetí osoby
- PŘEHLEDNĚ: Jak funguje předkládání plné moci? Postačí soudu jen její „fotokopie“? Aneb vývoj právní úpravy požadavků na plnou moc v našem právním systému.
- Využívání nástrojů umělé inteligence: proč je GDPR relevantní?
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku
- Byznys a paragrafy, díl 24.: Digitalizace korporátního práva: EU cílí na snížení administrativy při přeshraničním podnikání